

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Extra Posten.

Måndagen den 1 Maj 1820.

Om Dramatiska konstens tillstånd
i China.

(Slut från N:o 34.)

Ett helt annat omdöme än Voltaires faller Engelsingmannen D. Hurd i sin "Discourse on poetical imitation," hvori han medgifver stycket de tvenne väsentliga egenskaperna af dramatisk poesi: handlingens enhet och sjelfständighet samt händelsernas innerliga förbindelse med fabeln; "ty," säger han, "handlingen har en sträng enhet. Huset Chaos undergång är det enda, hvarpå vår uppmärksamhet ledes från början till slut. Detta se vi gradvis förberedas, hota och utbryta, och med dess fullbordan är äfven tragedien slut; för det andra skrider handlingen fortare derhän än sjelfva Aristoteles fordrar" — och sedan han på många ställen jemfört detta stycke med Sophokles' Elektra, tillägger han: "låt mig äfven nämna dialogens försmaltning i sång under passionfulla ögonblick och upplyftad till högre poesi, hvilket åt det hela gifver den gamla Chores värdighet och anseende." Hade Premare öfversatt flera sådana lyriska ställen, skulle Hurd säkert funnit likheten ännu fullkomligare. —

Man antager, att under hofvets vistande i Peking der uppehålla sig några hundrade skådespelare-sällskap, som sedan under den öfriga tiden besöka den ena

staden efter den andra. Ett sådant sällskap, bestående vanligen af åtta till tio personer, äro samtliga sin husbondes verkliga slafvar. Det reser omkring i betäckta barker, på floder och kanaler, i hvilkas grannskap de flesta stora städer äro belägna. I dessa barker, sällskapets egentliga hemvist, undervisas de spelande i sina roller af husbonden. När denne anmodas att spela för bättre åskådare, öfverlemnar han till den värd, som ger en sådan högtidlighet, en förteckning på de instuderade pjeserna, och denna rådfrågar sina gäster angående valet. Sedan detta är gjordt, uppläsas *persönernas namn i pjesen*.

När den lägre folkklassen önskar att se theatraliska föreställningar, gör den sammanskott till betäckande af den ringa kostnad, som fordras att sätta i ordning en temporär skådeplats och betala Direktörn. *De Guignes* berättar, att stundom äfven tempel eller pagoder inredas till detta behof, hvilket icke är någon omöjlighet, emedan de dessutom äro vanliga samlingsplatser för spelare och gycklare, samt pläga äfven anvisas till boningar för främmande sändebud och i statsärenden resande embetsmän. För öfrigt stå i värdshusen särskilda lägenheter i beredskap till dylika ändamål, och begagnas emot någon afgift till Herrn i huset.

Till Utgifvaren af Nya Extra
Posten.

M. H.! Af en person, som underskrifvit en signatur *V—m—*, har jag i N:o 32 af er tidning, d. 20 April, på ett icke särdeles skonsamt sätt blifvit behandlad. Min rättighet bör det vara, att, när Ni lemnat rum åt anfallet, äfven få det i ert blad lemnadt åt försvaret.

Tiraden ur N:o 131 af Allmänna Journalen d. 10 Juni 1819 medgifver jag genast ej kunna åsyfta någon annan än mig; men den "förfalskning" och den "litterära orädlighet", som der tillägges mig, torde bäst genom ett verbalt framläggande af sjelfva *Corpora delicti* kunna utredas. De förtalskade ställena innehålla:

1:o (N:o 30 Allm. Journ. 1819.) "Professor Benzenberg (en man i den nyare tyska litteraturen känd för sina pretentiösa skrifter, afhandlande de trivialaste ämnen med affecterad lärdom och grundlighet, och som äfven utgifvit ett stort verk om Preussen, hvilket borde tjena till rättelse för vederbörande, derest de önska de ställa Statsmachinen i god gång.) har en lång tid med mycken djupsinnighet skrivit för Animala Magnetismens försvar vidlyftiga afhandlingar i Deutscher Beobachter, der han offentligen visat sig som Magnetismens Riddare, och utbredt sig öfver de utsigter, som genom denna nya kunskapsgren öppnades i den öfversinnliga och osynliga världen, och till stöd för sina löjliga drömmier åberopat en namnkunnig Clairvoyante, Maria Rübel i Mark, som kunde spå tillkommande ting och *se med magen*; men nu blifvit föränlåten att offentligen bekänna, att han varit bedragen, sedan det ibland annat blifvit bekant, att Clairvoyanten hade öppnat de förseglade bref man lagt på hennes mage, men derefter fastat dem tillsammans temligen plumpt med häftplåster."

2:o (N:o 33 Allm. Journ. s. 3.) "Från Stuttgart berättas, såsom prof på en tilltagande tro på under och tecken, att en somnambule förutspått förra Konungens död och äfven den nyligen aflidna Drötnings. Hon hade likväl nyttjat den försigtigheten att hålla dödsfallen hemliga till dess de inträffat." etc.

Dessa äro de ställen, som, enligt sidd. 95 och 111 i *Archiv för Animal Magnetism*, angifvas såsom förtalskade af de utländska nyheternas Redactor i Allmänna Journalen, vid uppgifterna ofverflyttande ur de fremmande tidningarna, till begagnande för den svenska tidningen.

Animal-Magnetiska Archivet innehåller, att N:o 1 "förmodeligen är hemtat" ur N:o 16 af Altonaischer Mercurius år 1819. Denna förmodan vill jag medgifva, då jag nu ej äger tillgång till den mängd utländska tidningar, som begagnades för Allmänna Journalen, och då det dessutom, äfven med denna tillgång, skulle vara ett både mödosamt och högst ledsamt företag att eftersöka, om underrättelsen möjligen vore anörstades ifrån tagen, än der Archivet berättar honom igenlänas. Stället i Alt. Merc. lyder sålunda:

"Die Hellgesehereyge-chichte zu Langenberg, von dem man Wunderdinge erzählte, hat sich ziemlich prosaisch aufgelöst; die Somnambulle Maria Rübel nämlich hat einen der Briefe, die ihr zum Lesen ohne Verletzung des Siegels zugestellt waren, ziemlich plump geöffnet, an der Seite aufgeschnitten und wieder mit der Heftsalbe zugeklebt, welche sie von dem Pflaster abgeschabt, das ihr auf die Augen gelegt war. Der magnetische Schwindel hat hierdurch einen starken Stoss erhalten, und der Professor Benzenberg, der früher bekanntlich im Beobachter und in der allgemeinen Zeitung den Handschuh für die Rübelsche Geschichte aufgenommen hatte, bläst völlig zum Rückzuge, indem er in einem Sendschreiben an den Herausgeber des westph. Anzeigers unumwunden erklart, dass er je-

nen von der Sonnambule ziemlich unge-
 schicht geöffneten Brief selber gesehen
 habe, dabey tüchtig auf die Nachlässig-
 keit der frühern Beobachtungen loszieht,
 und sich zugleich verwahret, dass er im
 Beobachter nur Thatsachen mitgetheilt ha-
 be, die Jedem überlassen gewesen zu
 glauben oder nicht *).

N:o 2 är, enligt Animal-magnetiska
 Archivet, tagen ur N:o 15 af Hamb. Cor-
 resp. s. å. Med uteslutande af orden: "så-
 som prof på en tilltagande tro på under
 och tecken," hvilka ej heller anföras i ci-
 tationen ur Allm. Journ., men likväl fin-
 nas i H. C., öfversätter Archivet underrät-
 telsen sålunda: "den samma Sonnambule,
 som vill hafva förutsagt Högstsalig Ko-
 nungens död, skall nu vid samma tid haf-
 va förutsagt Drottning Catharinas nyli-
 gen inträffade hädanfärd, men ödljt pro-
 fetian tills den gått i fullbordan."

Benzenberg hade således en gång var-
 rit i tillfälle att upptäcka Maria Rübels

bedrägeri, och hugger duktigt på dem, som
 ej förut upptäckt bedragerskan. Hvarfö-
 re? — De hade antingen varit narrar, som
 låtit sig missledas af en illslug flicka, el-
 ler sjelfve medverkande i bedrägeriet, ty
 andra skäl kunna ej finnas. Vid sådant
 förhållande är alideles likgiltigt, om i Journ.
 stod *det* bref eller *de* bref. — Profetissan
 i Stuttgart fortog Drottningens dödsfall
 till dess att det inträffat, och *ville hafva*
förutsagt Konungens. Journalen berättar,
 att hon förteगत beggadera. Om genom
 dessa olika framställningar förändring upp-
 kommit i sak eller i ord, må Läsaren be-
 stämma och tillika min så kallade litterära
 oredlighet; endast det torde jag böra til-
 lägga, att under de 2:ne särskilda tider,
 sammanlagda utgörande nära 3 år, som jag
 hade en närmare befattning med Allm.
 Journ., bestod mitt åliggande icke i att öf-
 versätta, utan att redigera de utländska
 nyheterna för tidningen. Det kunde så-
 ledes icke blifva fråga om, att samma ord-
 ställningar, hvarmed händelserna anförts i
 de fremmande bladen, skulle begagnas,
 utan var detta öfverlåtet åt mitt eget godt-
 finnande. Äro derföre omdömena om Ben-
 zenberg och Animala Magnetismen oriktiga;
 så röja dessa felaktigheter mina åsigt,
 men äro aldeles icke någon förfalskning.

Till upplysning för Hr *V-m*, som
 varit angelagen att få veta, hvarföre jag
 genom en annons i Stockholms Posten
 tillkännagilvit, det jag icke hade befatt-
 ning vid någon tidningsredaktion, anser
 jag mig böra tillägga, att denna annons
 var skrifyn endast för deras skull, som
 känna mig, och dels afvetat den befatt-
 ning jag haft vid Allm. Journ., dels för-
 modat, att jag hade någon dylik vid An-
 märkaren. Jag vill hvarken uppbära be-
 röm eller tadel för andra. Såsom med-
 arbetare i en tidning skulle det förmånli-
 ga eller ogillande omdöme, tidningen fått
 uppbära, till någon del äfven fallit på mig.
 Detta var anledning till annonsen.

Att från en löjlig sida framställa en
 oskyldig handling, är ingen svårighet; men

*) Clairvoyante-historien i Langenberg, om
 hvilken man berättade underliga saker,
 har fått en temligen prosaisk upplösning;
 ty Sonnambulen Maria Rübel har tem-
 ligen plumpt öppnat ett af de bref, som,
 utan sigillet brytande, voro henne läm-
 nade till läsning; uppskurit det på sidan
 och åter hopklistrat det med häftplåster,
 som hon skaff af det plåster man lagt
 på hennes ögon. Den magnetiska svin-
 deln har härigenom erhållit en stark stöt,
 och Professor Benzenberg, hvilken, som
 bekant är, trut i Beobachter och Allge-
 meine Zeitung upptagit handsken för den
 Rübelska historien, blåser till fullkomlig
 reträtt; i det han i ett bref till utgifva-
 ren af Westph. Anzeiger öfverställt för-
 klarar, att han sjelf sett det af Somnam-
 bulen temligen oskickligt öppnade bref-
 vet; dervid utfar han skarpt öfver för-
 sunnligheten vid förutgående observation-
 er och försvarar sig tillika (dermed),
 att han i Beobachter endast meddelat
 facta, som varit öfverlemnade åt en hvar
 att tro eller icke.

att allvarsamt försvara sig mot framställaren är öfverflödigt. Ett torde jag likväl böra tillägga, att, om jag verkligen haft en sådan tanke om mig, som Hr *V—m—* tror, hade jag förmodligen redan, likt en mängd andra personer hos oss, antingen genom någon efemerisk tidning eller tillfälliga ströskrifter sökt bereda mig en slags litterär ryktbarhet.

G. A. Wulf.

Det nuvarande Jerusalem. Af
Chateaubriant.

Från oljeberget till Josaphats dal visar Jerusalem en slätt, som sänker sig från vester till öster. En mur, genombruten med skottgluggar, befästad med torn och ett göthiskt slott, omgifver det inre af staden. En del af berget Zion, som fordom låg inom ringmurarna, ligger nu utom desamma. På vestra sidan och i stadens midt emot Kalvarie-berget stå husen tätt bredvid hvarandra; men på östra sidan, längst efter dalen Kidron, ser man flera tomma ställen, jemte den infattning, som går omkring Moskéen, hvilken byggdes på Templets ruiner, och den nästan alldeles öde plats, der slottet Antonia och Herodes' andra palats uppreste sig.

Husen i Jerusalem äro plumpa fyrkantiga massor, ganska låga, utan skorstenar och fönster. De slutas i platta terrasser eller i coupoler, och likna fängelser eller grafvar. Allt skulle uppifrån synas lika med jorden, om ej här och der uppstodo Kyrkornas klocktorn, Moskéernas minareter*), topparna af några cypresser,

*) Ett slags torn, hvarifrån Turkarne kallas till gudstjenst.

aloe- och nopal-buskar. Vid anblicken af stenbyggnaderna i detta steniga landskap frågar man sig sjelf, om det ej är strödda minnesvårdar af en kyrkogård midt i en öken. — Inträden i staden; intet skal trösta er öfver den yttre bedröfliga synen. J förloren er på små ostenlagda gator, som på en ojemn mark löpa upp- och utföre; gån insvepte i damm eller öfver rullande Kisselstenar. Väfnader, dragna från ett hus till ett annat, öka mörkret i denna labyrint. Hvälfda och stinkande Bazarer *) borttaga nästan allt det öfriga af dagens ljus. Några eländiga köpmansbodas hålla några usla varor till salu, och äfven de förre äro ofta tillslutna, af fruktan för någon förbittagande Kadi eller Pascha. Ingen menniska är på gatan. Då och då smyger sig under mörkret en bonde in i staden, döljande frukten af sitt arbete under sina kläder, emedan han löper fara att plundras af soldaterna. I en vrå på sidan slagtar en arabisk slagtare ett djur; han har med fötterna upphängt det vid muren af en ruin. Af hans vilda och grymma utseende och af hans blod-drypande armar skulle man snarare tro, att han dödat någon af sina likar, än att han slagtat ett lamm. Allt det buller, som då och då höres i denna rysliga stad, är språnget af en häst från öknens; en Janitschar galopperar in med hufvudet af en Beduin, eller går ut för att plundra en Fellah. —

Midt i denna utomordentliga förödelse låtom oss stanna ett ögonblick och kasta vår blick på ännu utomordentligare föremål.

*) Hvalf, der slafvar inspärras.

(Slut e. a. g.)

N:o 36 utgifves nästa Torsdag.

Stockholm, tryckt hos JOHAN IMNELIUS, 1820.